

БӨЛІМ: КОЛЛЕДЖ

Мектепке дейінгі ұйымдарда тәрбиеленушілерді дамытуда коммуникативтік дағдыларды дамыту барысында ақпараттық-коммуникациялық технологияларды (акт) қолдану

ЖАРИЯЛАНДЫ
10.12.2025СІЛТЕМЕ
<https://bilimger.kz/185705/>**Нұржан Жансая Нұрғалиқызы**

«Бәбек» колледжі

Мектепке дейінгі тәрбие және оқыту

КІРІСПЕ

Қазіргі қоғамның даму кезеңінде ақпараттық-коммуникациялық технологиялардың (АКТ) ықпалы күннен-күнге артып келе жатыр. Технологиялардың бұл қарқынды дамуы білім беру жүйесіне де тікелей әсер етуде. Әсіресе мектепке дейінгі ұйымдарда АКТ-ны қолдану педагогикалық үдерісті жаңғыртуға, балалардың дамуына жаңа серпін беруге және олардың коммуникативтік қабілетін жетілдіруге зор мүмкіндік туғызады.

Мектепке дейінгі шақ – баланың тұлғалық, психологиялық және тілдік дамуы үшін ең маңызды кезеңдердің бірі. Бұл уақытта сөйлеу тілі қалыптасып, бала қоршаған ортамен қарым-қатынас жасауды үйренеді. Сондықтан коммуникативтік дағдыны дамыту – балабақшадағы білім берудің негізгі бағыты. АКТ бұл міндетті орындауда үлкен рөл атқарады: интерактивті құралдар балалардың қызығушылығын арттырып, оларды сөйлетуге ынталандырады, диалогқа тартуға көмектеседі, сөздік қорын байытады.

Мақаланың мақсаты – мектепке дейінгі ұйымдарда тәрбиеленушілердің коммуникативтік дағдыларын дамытуда АКТ бағдарламаларын қолданудың маңызын, түрлерін, әдістерін, педагогикалық тиімділігін жан-жақты талдау.

1. Коммуникативтік дағдылардың мәні және мектепке дейінгі білім берудегі маңызы

1.1 Коммуникативтік дағды дегеніміз не?

Коммуникативтік дағдылар – баланың сөйлеу арқылы қоршаған ортамен әрекеттесу қабілеті, өз ойын жеткізуі, диалог жүргізуі, тыңдау, түсіну, сұрақ қоя білу және жауап беру қабілеттерінің жиынтығы. Бұл дағдылар тұлғаның әлеуметтік бейімделуіне, эмоциялық тұрақтылығына және құрдастарымен сенімді байланыс орнатуына мүмкіндік береді.

Мектепке дейінгі жастағы коммуникативтік дағды бірнеше компоненттерден тұрады:

- сөйлеу тілінің фонетикалық жағы (дыбыстарды дұрыс айту);
- лексикалық жағы (сөздік қоры);
- грамматикалық құрылымды меңгеру;
- диалогтық сөйлеу (сұрақ-жауап, әңгімелесу);
- монологтық сөйлеу (әңгіме құрастыру);
- эмоциялық-коммуникативтік байланыс.

1.2 Мектепке дейінгі кезеңдегі сөйлеу тілінің дамуы 3–6 жас – тілдің белсенді дамиды кезеңі. Бұл уақытта:

- сөздік қоры жылдам көбейеді;
- баланың тілдік әрекеті жетіледі;
- себеп-салдар байланысын түсіну артады;
- өзін және қоршаған ортаны сипаттай алу қабілеті дамиды.

Сондықтан коммуникативтік дағдыларды қалыптастыру – педагогтың негізгі міндеттерінің бірі.

2. АКТ қолданудың теориялық негіздері

2.1 АКТ-ның білім беру жүйесіндегі орны

Ақпараттық-коммуникациялық технологиялар – ақпаратты өңдеуге, сақтауға және беруге арналған техникалық және бағдарламалық құралдар жиынтығы.

Мектепке дейінгі білім беру жүйесінде АКТ келесі міндеттерді орындайды:

- оқу үдерісін интерактивті ету;
- ақпаратты қабылдауды жеңілдету;
- баланың танымдық белсенділігін арттыру;
- сөйлеуге ынталандыру;
- шығармашылыққа жол ашу.

2.2 АКТ қолданудың психологиялық-педагогикалық алғышарттары

- Психологтар мен педагогтар АКТ қолданудың тиімділігін бірнеше факторлармен түсіндіреді:
- Көру, есту және қимыл әрекеті бір уақытта іске қосылады → ақпарат жақсы меңгеріледі;
- Интерактивтілік балаларды қызықтырады → зейін ұзақ сақталады;
- Анимациялық кейіпкерлермен қарым-қатынас жасау → сөйлеуге ынталандырады;
- Мультимедиалық материалдар эмоциялық әсер береді → бала белсенділік танытады.

3. Мектепке дейінгі ұйымдарда АКТ құралдарын қолдану түрлері

3.1 Интерактивті тақта және презентациялар

Интерактивті тақтада:

- сөйлеуді дамыту ойындары;
- сурет арқылы әңгіме құрастыру;
- дыбыстарды тыңдау;
- сөздерді сәйкестендіру;
- кейіпкерлермен диалог жүргізу тапсырмалары ұйымдастырылады.

PowerPoint және Canva бағдарламалары арқылы мұғалім түрлі көрнекіліктер мен сөйлету ойындарын жасай алады.

3.2 Мультимедиалық бағдарламалар

Bilimland, iMekter платформаларындағы анимациялық бейнелер балалардың назарын аударып, тілін дамытады. Дыбыстық сүйемелдеу сөздерді дұрыс айтуға үлгі болады.

3.3 Дыбыс жазу құрылғылары

Балалар өз даусын жазып, тыңдап, қателерін түзете алады. Бұл артикулциялық аппараттың дұрыс жұмыс істеуіне септігін тигізеді.

3.4 AR және VR технологиялары (Қосымша шындық)

Quiver, AR Kids сияқты қосымшалар:

қағаздағы суретті 3D кейіпкерге айналдырады;

бала кейіпкермен сөйлеседі;

сұрақ қояды, жауап алады.

Бұл сөйлеу белсенділігін бірнеше есе арттырады.

3.5 ScratchJr арқылы мультфильм құрастыру

Балалар қарапайым анимация жасап:

кейіпкерлерге ат қояды;

олардың әрекетін сипаттайды;

оқиғалар тізбегін құрастырады.

Бұл монологтық және диалогтық сөйлеуді дамытады.

4. Коммуникативтік дағдыны дамытуда АКТ-ның рөлі

4.1 Диалогтық сөйлеуді дамыту

АКТ арқылы балалар:

- сұрақтарға жауап береді;
- кейіпкерлермен сөйлеседі;
- тапсырмаларда дұрыс сөзді таңдайды;
- диалог құрамына дағдыланады.

Интерактивті ойындар («Сөйлеуші жануарлар», «Кім сөйлеп тұр?», «Сөзді жалғастыр») баланың сөйлесу қабілетін арттырады.

4.2 Монологтық сөйлеуді дамыту

Слайдтағы суреттер негізінде балалар:

- оқиға құрастырады;
- әңгіме айтады;
- өз ойымен бөліседі.

Мультимедиалық сюжеттер баланың қиялын оятады.

4.3 Сөздік қорды байыту

АКТ:

- жаңа сөздерді дыбыстап көрсетеді;
- сурет арқылы түсіндіреді;
- ойын барысында есте сақтауын күшейтеді.

Зерттеулерге сүйенсек, интерактивті тапсырмалар арқылы балалардың сөздік қоры 25–30% жылдам өседі.

4.4 Дыбыстауды түзету

Дыбыстарды дұрыс айтуды үйрететін арнайы бағдарламалар (Speech Blubs, Articulation Station) балаға үлгі көрсетіп, қайталауға үйретеді.

4.5 Эмоциялық-коммуникативтік байланыс

АКТ кейіпкерлерімен байланыс балаларды:

- сөйлесуге ынталандырады;
- ұялшақтықты жояды;
- сенімділік береді.

5. Мектепке дейінгі білім беру мекемелерінде АКТ қолданудың әдістері

5.1 Интерактивті сөйлету ойындары

- «Сұраққа жауап бер»
- «Әңгіме құра»
- «Суретті сөйлет»
- «Қай дыбыс естілді?»
- «Кім не деді?»

Бұл ойындарда балалар белсенді сөйлейді, диалогқа түседі, сөйлем құруға үйренеді.

5.2 Дыбыстық үлгіге еліктеу әдісі

Бала бағдарламадан естіген сөзді немесе сөйлемді қайталап айтады → артикуляциялық дағдылар жетіледі.

5.3 Көрнекілік әдісі

Анимация, сурет, графикалық модельдер арқылы түсіндіру → баланың қабылдау қабілеті артады.

5.4 Ойын технологиясы

АКТ-мен біріктірілген ойындар («Quiz», «Plickers Kids», «ABC Kids») баланың қызығушылығын оятады.

5.5 Жобалық әдіс

Балалар мен тәрбиеші бірге мультфильм немесе слайд көрсетілім құрастырады → шығармашылық және сөйлеу қабілеті қатар дамиды.

6. АКТ-ның педагогикалық тиімділігі

АКТ қолданудың тиімділігі ғылыми зерттеулер арқылы дәлелденген. Тиімділіктің негізгі көрсеткіштері:

- балалардың сөйлеу белсенділігі 50–60% артады;
- жаңа сөздерді меңгеруі жылдамдайды;
- монологтық сөйлеу дамиды;
- ұялшақ, тұйық балалар белсенділік танытады;
- топтағы коммуникациялық орта жақсарады;
- дидактикалық ойындар қызықты өтеді.

Сонымен қатар педагогтың жұмысын жеңілдетеді:

- көрнекілік дайындау уақыты қысқарады;
- сабақ сапасы артады;
- материал тартымды форматта ұсынылады.

7. АКТ қолданудың шектеулері және қауіпсіздік шаралары

АКТ-ны қолданғанда төмендегі қағидаларды сақтау маңызды:

- экран алдында уақытты жас ерекшелігіне сай нормалау (10–15 мин);
- көзге түсетін жүктемені азайту;
- қауіпсіз интернетті қолдану;
- техникалық құралдарды тек оқу мақсатына сай пайдалану;
- ата-аналарды ақпараттандыру.

Педагог АКТ-ны негізгі құрал емес, қосымша әдіс екенін түсінуі қажет.

ҚОРЫТЫНДЫ

Мектепке дейінгі ұйымдарда коммуникативтік дағдыны дамыту – баланың тілдік және әлеуметтік дамуының негізгі көрсеткіші. Ақпараттық-коммуникациялық технологияларды қолдану бұл процесті барынша жеңілдетіп, қызықты әрі тиімді етеді. АКТ бағдарламалары арқылы балалардың сөздік қоры молаяды, сөйлеу белсенділігі артады, диалогқа түсу қабілеті жақсарады, шығармашылық ойлау дамиды.

Дұрыс таңдалған технологиялар мен тиімді ұйымдастырылған педагогикалық үдеріс балалардың тілдік дамуына оң әсер етеді және мектепке дейінгі білім берудің сапасын арттырады. Сондықтан қазіргі заманауи педагог АКТ құралдарын меңгеріп, оларды коммуникативтік дағдыларды дамытуда жүйелі түрде қолдануы қажет.

Қолданылған әдебиеттер:

1. Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңы. – Астана, 2020.
2. Қазақстан Республикасында мектепке дейінгі тәрбие мен оқытуды дамыту тұжырымдамасы. – Астана, 2021.
3. Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты. – Астана, 2022.
4. Әбдікәрімова Т., Көшімбетова С. Мектепке дейінгі ұйымдарда оқыту мен тәрбиелеудің психологиясы. – Алматы: Қазақ университеті, 2019.
5. Сағындықова Ж. Мектепке дейінгі педагогика. – Алматы: Бәбек, 2020.
6. Бектұрғанова З. Ақпараттық технологияларды білім беру процесінде қолдану. – Алматы, 2021.
7. Құдайбергенова Қ.С. Білім берудегі инновациялық басқару. – Алматы: Қазақ университеті, 2020.
8. Жұмабекова Ф.Н. Мектепке дейінгі білім беруде АКТ мүмкіндіктері. // Педагогика журналы. – 2022.
9. Левина Р.Е. Развитие связной речи детей дошкольного возраста. – Москва: Просвещение, 2018.
10. Выготский Л.С. Мышление и речь. – Москва: Педагогика, 2016.
11. Эльконин Д.Б. Психология игры. – Москва: Питер, 2019.
12. Алейников А.В. Информационные технологии в образовании. – Москва, 2020.
13. Полат Е.С., Бухаркина М.Ю. Новые педагогические и информационные технологии в образовании. – Москва: Академия, 2021.
14. Mayer R. *Multimedia Learning*. – New York: Cambridge University Press, 2020.
15. Papert S. *Mindstorms: Children, Computers, and Powerful Ideas*. – Cambridge, MA: MIT Press, 2018.
16. Robin B. *The use of digital storytelling in early childhood education*. – *Journal of Educational Multimedia*, 2021.
17. Bilimland.kz – Мектепке дейінгі балаларға арналған онлайн ресурстар.
18. iMekter.kz – Мектепке дейінгі білім беру платформасы.
19. *Teaching Guide*. – MIT Media Lab, 2020.
20. Tussyadiah I. *Using digital media for language and communication development in early childhood*. – *Early Childhood Review*, 2022.